

Asia: VN/1245/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi terveydensuojelulain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Yleiset huomiot hallituksen esityksestä

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Toimeenpano ja siirtymäsäännösten puitteissa toteutuvien tehtävien toteutuminen edellyttää lakiesityksessä yleisellä tasolla esitettyjen näkökohtien sijaan keskusviranomaisilta tarkempaa ja ennakoivaa ohjausta sekä toteuttamissuunnittelua ja -seuranta. Tulkinnat, vastuut, tehtävät ja käytännöt tulee olla yhtenevät ja selkeät ja toteutumisen seuranta käytössä. Esimerkiksi valvontayksiköiden resursseja vaatineen aluepaikkatietopyynnön tai talousvesiasetuksen loppumetreillä riskienhallintaa ja -päätöksiä koskevan valvontahankkeen toteuttaminen annettiin valvontayksiköiden tehtäväksi yllättäen, ilman resurssin varaamista valvontasuunnitelmaan.

Huomioitava on, että ehdotuksen toimeenpanon edellyttää huomattavaa lisäresurssia kaikille viranomaisille. Uusien tehtävien vaatima resurssitarve vaihtelee lähivuosina suuresti valvontayksiköiden välillä, koska talousvesilaitosten ja riskikiinteistöjen määrässä on suurta vaihtelua.

Huomiot esityksen taustasta, tavoitteista ja nykytilan kuvauksesta: jaksot 1 - 3

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Kohdassa 3.1.1.2 kerrotaan ns. WSP-mallin toimivan talousveden riskinarvioinnin ja riskienhallinnan perustana. WSP-malliin perustuvan verkkotyökalun käyttö ei ole pakollista eikä se ole kaikilla isoillakaan vesilaitoksilla käytössä. Verkkotyökalun rutiinikäyttö ei ole välttämättä hallinnassa, mikä johtuu muun muassa puutteista resursseissa tai tietotaidoissa. On vesilaitoksia, joilla verkkotyökalun käyttö on aloitettu, mutta sitä ylläpidetään ja päivitetään ainoastaan konsulttien avustuksella. Mikäli WSP -verkkotyökalua kehitetään edelleen vesidirektiivin riskinarviointien käyttöön, tulisi pienille vesilaitoksille ylläpitää vastaavasti WSP-periaatteiden mukaista, vaihtoehtoista, helppokäyttöistä työkalua.

Nykytilan kuvauksessa käydään läpi myös talousveteen liittyviä ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmiä (kohta 3.1.1.6). Kuvaukseen tulisi ottaa mukaan myös VATI-järjestelmän

keskeneräisyys ja siitä johtuvat ongelmat ohjelman käytettävyydessä. Ohjelman perustietojen jatkuva ylläpito edellyttää edelleen huomattavia resursseja, vaikka käyttöönotosta on yli kolme vuotta. Ohjelman kehitystehtävien valmistumisen aikataulut pitkittyvät jatkuvasti, esim. vuosilaskutus. Edellä kuvatuista ongelmista johtuen valvontayksiköiden kirjauksissa on huomattavia eroja varsinkin vesilaitosten tietojen ja analyysitulosten osalta. Samoin tulosten siirrossa laboratorioista VATI-järjestelmään on merkittäviä ongelmia, joiden vakavuus ei välity tekstin kuvauksesta.

Huomiot esityksen nykytilan kuvauksesta ja vaikutuksista: jakso 4

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Vesihuoltolain mukaisen vesihuoltolaitoksen määritelmän muuttaminen yhdenmukaiseksi terveydensuojelulain määritelmän kanssa (kohta 4.1.2) on perusteltua ja se helpottaa viranomaisten yhteistyötä ja tietojen vaihtoa. Valvontaan kuuluvien ja sen ulkopuolelle jäävien rajatapausten linjaaminen tulisi kuitenkin olla ensisijaisesti talousveden laadun viranomaisvalvonnasta päättävän terveydensuojeluviranomaisen vastuulla.

Tietokokonaisuuksia käsittelevissä kohdissa kuvataan, miten tieto siirtyy eri hallinnonalan viranomaisten käyttämien ohjelmien välillä. Toteutuessaan kuvailtu järjestelmä on kannatettava ja se todennäköisesti helpottaa vesilaitosten hallinnollista taakkaa. Tietojen siirtyminen eri ohjelmistojen välillä on hakalasti hallittavissa ja kyseisessä kokonaisuudessa on useita rajapintoja eri ohjelmistojen välillä. Huomioiden kohdassa 3 kuvatut VATI-järjestelmän haasteet, tulee erityisesti turvata hankkeen riittävä resurssointi, jotta se saadaan määräaikaan mennessä toimivaksi. Lisäksi kuvatun järjestelmän pystyttäminen ei saa halvaannuttaa VATI-järjestelmän muuta kehittämistä ja siksi direktiivin johdosta tehtävälle kehittämistyölle on osoitettava erillinen rahoitus. On mahdollista, että VATI-järjestelmän perusrakenne vaatii parantamista, jotta kuvattu järjestelmä voidaan rakentaa. Tietojärjestelmien käyttöönotto ei poista terveydensuojeluviranomaisen velvollisuutta valvoa tietojen toimittamista, joten terveydensuojeluviranomaisen hallinnolliseen taakkaan esitetyllä tietokokonaisuuksilla ei todennäköisesti ole vaikutusta.

Sivulla 43 esitetty talousveden vedenlaatutietojen tiedonsiirron edistäminen on kannatettava asia. Käytännössä tietojen siirto analyysipalveluun toteutuu käytännössä kuitenkin vain osalla laboratorioista, vaikka suurin osa laboratorioista ilmoittaakin tiedonsiirtopalvelun olevan teknisesti käytössä. Ennen hyväksymispäätöksen tekemistä Ruokaviraston tulisi varmistua, että ilmoitettu tiedonsiirtovalmius toimii myös käytännössä. Analyysitulosten syöttäminen manuaalisesti VATI-järjestelmään ei käytettävissä olevien resurssien puitteissa ole mahdollista.

Edellisessä kappaleessa esitettyyn viitaten sivulla 39 oleva maininta ”kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtävänä olisi huolehtia, että viimeisimmät talousveden viranomaisvalvonnan laatutiedot viedään viipymättä Vati-järjestelmään” ei välttämättä toteudu. Analyysitulosten manuaalinen siirtäminen ei ole mahdollista samalla kun suuressa osassa valvontayksiköitä valmistaudutaan hallinnolliseen muutokseen 1.1.2023 alkaen.

Terveydensuojelun resursseja edellyttää ja hallinnollista taakkaa lisää ELY-keskusten kanssa tehtävä tietojärjestelmien tietohuolto, valvontatutkimusohjelmien päivittäminen ja riskikiinteistöjen ilmoitusmenettely, valvonta ja riskinarvioinnin yhteistyö. Kohdassa 4.2.1.2 on kuvattu kunnan terveydensuojeluviranomaisen osallistumista riskienhallintaan. Terveydensuojeluviranomaisella on

jo kokemusta vesilaitosten riskinarvioinnista ja sen perusteella johtovastuu riskinarvioinnin toteuttamisessa on usein ollut terveydensuojeluviranomaisella, varsinkin pienempien laitosten osalta. Tähän suhteuttaen kohdassa arvioitu lisäresurssitarve vaikuttaa alimitoitetulta. Lisäksi mm. Ely-keskukselle on todettu aiheutuvan lisääntyvää asiantuntijatyöpanosta mm. tietojen tarkistamisen ja korjaamisen osalta. Vastaavaa resurssitarvetta kohdistuu myös terveydensuojeluviranomaiselle, vaikka sitä ei lakiesityksessä tuoda esille.

Yleiset huomiot terveydensuojelulaista

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Terveydensuojelulaissa on yksilöity, että ilmoitettavissa huoneistoissa tai asunnossa tai välittömässä läheisyydessä oltava käymälä. Laissa ei kuitenkaan ole vastaavasti yksilöity talousveden saatavuutta. Esimerkiksi Talousveden laatuvaatimukset täyttävää talousvettä on oltava huoneistoihin tai asuntoihin johdettuna, omilla laitteilla otettuna tai muuten saatavissa (esim. tankit).

Lain perusteluissa esitetään, että sillä tavoitellaan terveydensuojeluviranomaisen hallinnollisen taakan vähentämistä. Se ei lähivuosina toteudu, kun tarkastellaan kaikki mitä tehtäviä lainsäädäntö edellyttää terveydensuojeluviranomaisilta. Eri tietojärjestelmäkokonaisuuksien välinen toimiva tiedonsiirto ja vesi.fi – toki poistavat tarpeettoman tietojen syötön mutta eivät poista tarvetta tietojen tarkistamiselle.

Terveydensuojelulaki 16 § Soveltamisala

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Lakiehdotuksen 16 §:n 4 momentissa oleva rajausta jättää ns. pienet talousvettä toimittavat laitokset sekä veden käyttö osana pienimuotoista kaupallista ja julkista toimintaa riskinarvioinnin yksityiskohtaisten säännösten ulkopuolelle on kannatettava. WSP-työkalu nykyisellään soveltuu ainoastaan suuremmille laitoksille, joilla on resursseja sen käyttämiseen. Kokonaisuutena riskienhallinta talousveden laadun turvaamisessa on kannatettava.

Terveydensuojelulaki 16 a § Määritelmät

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 17 § Yleiset laatuvaatimukset

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 17 a § Laatuvaatimuksista poikkeaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 17 b § Vedentuotantoketjussa käytettävät kemikaalit, materiaalit ja tuotteet

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 18 § Talousvettä toimittavan laitoksen toiminnan hyväksyminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 18 a § Ilmoitusvelvollisuus vedenjakelualueesta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 19 § Riskiperusteisen lähestymistavan yleiset periaatteet

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 19 a § Talousveden toimitusjärjestelmän riskienhallinta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Sivulla 74–75 kuvattu riskienhallinnan yhteistyöhön osallistuvia viranomaisia. Käytännön kokemuksen perusteella yhteistyön toteutuminen kuvatussa laajuudessa ei todennäköisesti toteudu pienillä laitoksilla ja voi olla suurillekin laitoksille haasteellista. Siksi esim. lausuntomenettelyä tulisi voida hyödyntää yhteistoiminnassa.

Vesilaitosten määrä valvontayksiköittäin vaihtelee suuresti. Niillä yhteistoiminta-alueilla, joilla valvotaan useita vesilaitoksia, on riskienhallintaan osallistumiseen osoitettava riittävät valvontaresurssit.

Terveydensuojelulaki 19 b § Talousveden toimitusjärjestelmän riskienhallinta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 19 c § Ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 20 § Talousveden laadun valvonta ja tiedottaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Terveydensuojeluviranomaiselle ehdotetaan velvoitetta huolehtia talousveden viranomaisvalvonnan tulosten toimittamisesta asianmukaiseen tietojärjestelmään. Kirjaamisvelvoite analyysipalveluun tulisi olla laboratoriolta. Viranomaisen tarkastaa ja tarvittaessa täydentää kirjatut tiedot tietojärjestelmästä, esimerkiksi EU laitosten raportointitiedot, joista ja täydennetään poikkeamatulosten johdosta tehdyt toimenpiteet. Valvontayksiköillä ei käytännössä ole keinoja puuttua sopimuslaboratorion tiedonsiirron mahdollisiin puutteisiin, jolloin tulokset pitäisi syöttää järjestelmään manuaalisesti, mikäli laboratorio ei pysty niitä siirtämään.

Pykälästä ehdotetaan poistettavaksi terveydensuojeluviranomaisen velvollisuutta todentaa valvontaohjelmien avulla, että terveydelle aiheutuvien riskien hallintatoimenpiteitä toteutetaan koko vedenjakeluketjussa. Mikäli tätä ei enää valvota, niin ilmeisesti viranomaisen ei myöskään voi antaa 3 momentin mukaisia riskienhallinnan toimenpiteitä koskevia määräyksiä. Tältä osin ehdotus on ristiriitainen, varsinkin kun valvonnan tulisi olla riskiperusteista.

Terveydensuojelulaki 20 a § Talousveden välityksellä leviävän epidemian tai muun terveyshaitan ehkäiseminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 21 § Tietokokonaisuudet

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 47 § Viranomaisen oikeus saada ja luovuttaa tietoja

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 49 a § Tutkimuslaboratoriot

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 49 b § Tutkimuslaboratorioiden valvonta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulain liite

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Yleiset huomiot vesihuoltolaista

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Vesihuoltolaki 3 § Määritelmät

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Vesihuoltolaki 4 § Viranomaiset

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Vesihuoltolaki 15 § Vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Vesihuoltolaki 16 § Tiedottamisvelvollisuus

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Vesihuoltolaki 16 a § Asiakirjojen julkisuus

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Vesihuoltolaki 20 d § Vesihuollon tietojärjestelmä

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Ympäristönsuojelulaki 222 § Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Markkinaevalvontalaki 1 § Soveltamisala

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Mäkelä Silja

Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymä - Silja Mäkelä, toimialajohtaja,
ympäristöterveyskeskus